

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

Proizvodnja podržana računalom CAM

6. sem: IIM, PI, RI

3. predavanje 2018/2019

Zagreb, 20. ožujka 2019.

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Proizvodnja

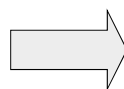
Proizvodnja i podjele proizvodnje ?

- diskretna i kontinuirana proizvodnja.
- proizvodnja s velikim "P", i proizvodnja s malim "p".

Proizvodne tehnologije: „+“, „-“, „0“, aditivne, hibridne

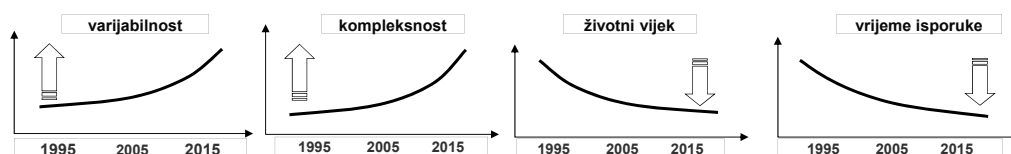
Promjena koja se dogodila u diskretnoj proizvodnji:

- Velike serije
- Jedan proizvod
- Duga vremena razvoja

- Male serije
- Više različitih proizvoda
- Kratka vremena razvoja
- Česte promjene

Suvremena proizvodnja – obilježja proizvoda

FSB Zagreb, Proizvodno inženjerstvo, OS

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Suvremena proizvodnja

Kako do veće konkurentnosti ?

Kroz proizvodnju utemeljenu na znanju - Knowledge-based Manufacturing

Nacionalni centar za proizvodne znanosti USA (NCMS - National Center for Manufacturing Science):

“U kompaniji budućnosti znanje će postati najvažnija imovina i to će biti najveća promjena u gospodarstvu koju mi poznamo.”

Promjena proizvodne paradigme ?

Paradigma osobne (personalizirane) proizvodnje

Baš proizvod koji je potreban ...
... u trenutku kada je potreban

Yoram Koren i Jun Ni (University of Michigan, Ann Arbor)

Megatrendovi

"Big Four" profesionalne uslužne tvrtke: Deloitte, PwC, EY, i KPMG.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Što je proizvodnja podržana računalom - CAM

CAM - učinkovita primjena računala u proizvodnji.

a) Izravna (direktna) primjena — nadzor i upravljanje

b) Posredna (indirektna) primjena — planiranje, MRP, upravljanje, ...

Povijest CAM-a

1950-te	NC - "ožičeno" relejno upravljanje; APT jezik za programiranje NC
1960-te	Industrijski robot; Interaktivna računalska grafika
1970-te	CNC; DNC/FMS; CAD/CAM; PLC; Računalski vid; 3-D CAD
1980-te	Solid modeling; Tvorničke mreže; MAP/TOP; CIM; Istodobno inženjerstvo
1990-te	Inteligentni proizvodni sustav
...	...
	Autonomna proizvodnja
...	Održiva proizvodnja, Lean, Green, Smart, ...
	INDUSTRIJA 4.0

FSB Zagreb, Proizvodno inženjerstvo, OS

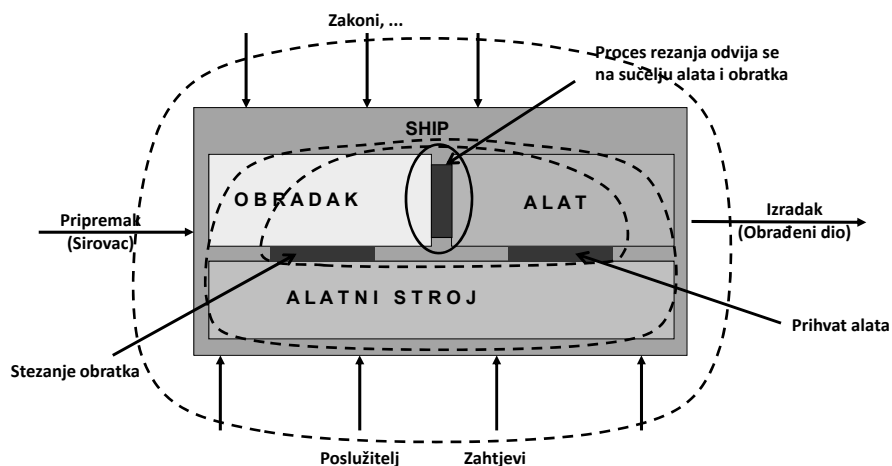
FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Obrada odvajanjem kao sustav

FSB Zagreb, PI, IIM, RI

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Stanje i trendovi razvoja komponenti obradnog sustava

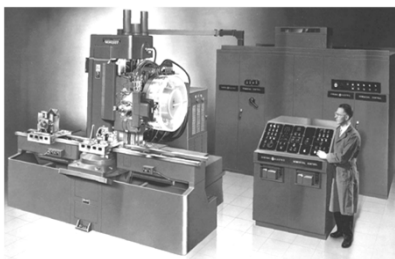
- Postupci obrade
- Rezni alati
- Materijali obradaka
- Prihvati alata i obradaka
- Alatni stroj, upravljanje strojevima i procesima
- "Okruženje" (uže i šire)

Razvoj NC strojeva

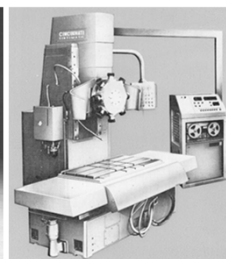
1952.

1958.

1979.

FSB Zagreb, Proizvodno inženjerstvo, OS

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Razvoj NC tehnike

Razine NC-a

NC		Numerical Control
DNC		Direct Numerical Control
CNC		Computer Numeric Control
DNC		Distributed Numerical Control
AC	ACC	Adaptive Control Constraint
	ACO	Adaptive Control with Optimization
FM	FMC	Flexible Manufacturing Cell
	FMI	Flexible Manufacturing Island
	FMS	Flexible Manufacturing System
CIM		Computer Integrated Manufacturing
IMS		Intelligent Manufacturing System
BMS		Biological Manufacturing System

Malo više o pojedinim razinama nakon osnova programiranja.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

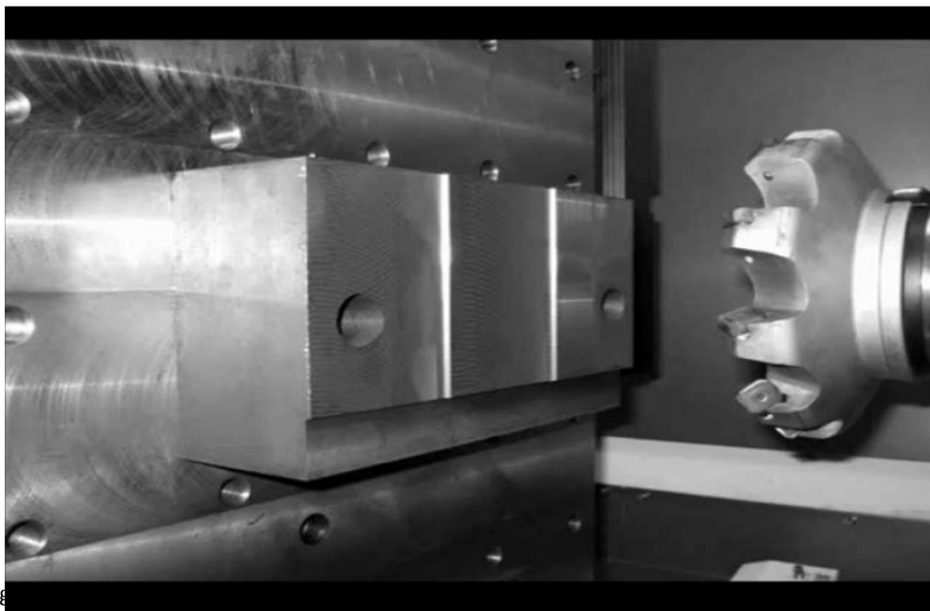
FSB Zagreb, Studij strojarstva, Proizvodno inženjerstvo

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

FSB Zagreb

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

FSB Zagreb, Studij strojarstva, Proizvodno inženjerstvo

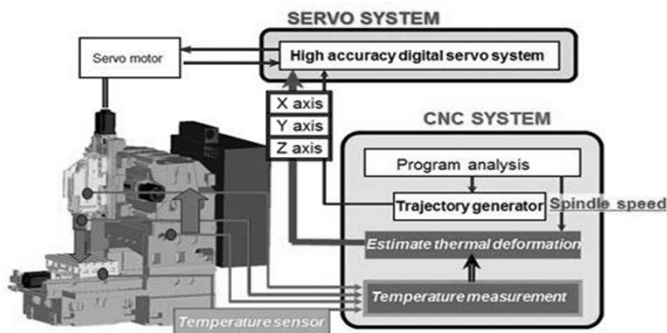
FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

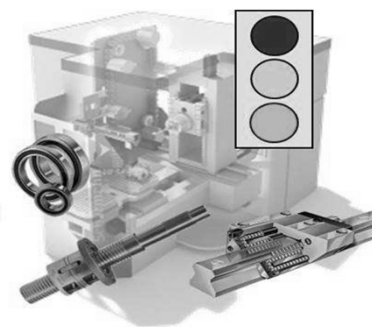

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Prema autonomnosti obradnih sustava

Mogućnost izbjegavanja kolizije (CAS) i kompenzacije promjena temperature-TFC (OKUMA).

Mogućnost nadzora procesa i stroja (self-monitoring machine tool) (IPA)

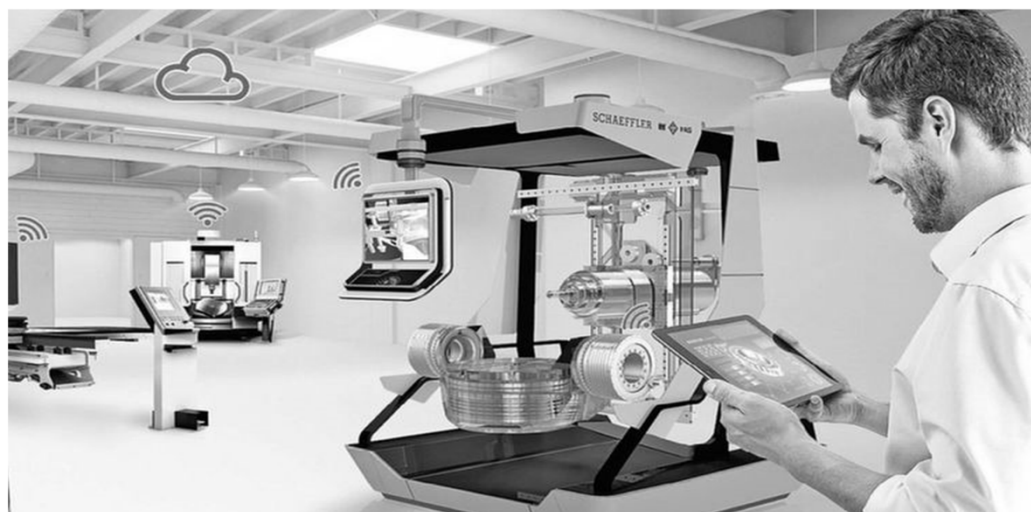
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Alatni stroj 4.0 za digitaliziranu proizvodnju i INDUSTRIJU 4.0 (Schaeffler)

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

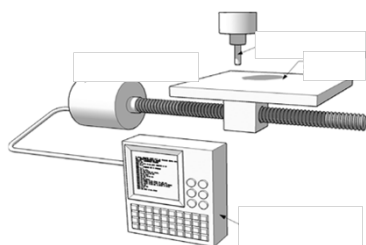
FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

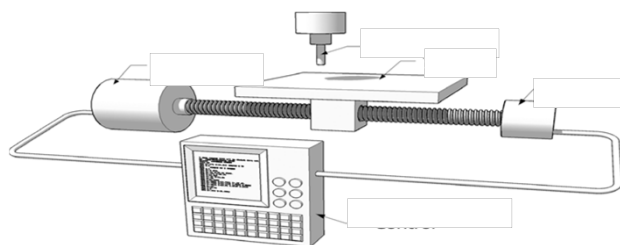

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

NC osi i strojevi

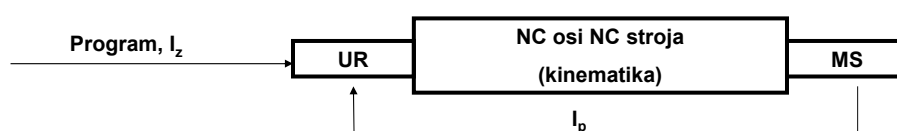

Otvorena petlja

Zatvorena petlja

Pojednostavljena shema NC upravljanja

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Programiranje CNC strojeva

Programiranje CNC strojeva je kodiranje geometrijskih i tehnoloških informacija potrebnih za izradu nekog dijela na CNC stroju.

(Kodiranje treba biti provedeno u jeziku koji upravljačko računalo može prihvatiti i interpretirati.)

Priprema za programiranje

1. Koordinatni sustav i nul-točke
2. Vrste upravljanja
3. Gradnja i sintaksa programa

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

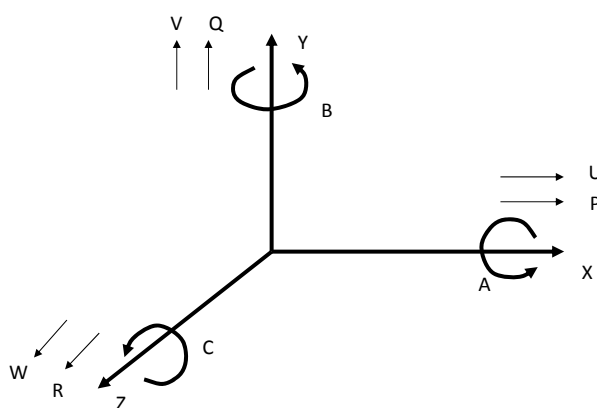
FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Koordinatni sustav

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Ad 1) Koordinatni sustav i nul-točke

Za zadavanje geometrijskih informacija (definiranje međusobnog položaja alata i obratka u radnom prostoru CNC stroja) potrebno je na stroj i obradak postaviti koordinatne sustave i odrediti referentne (nul) točke. U primjeni je desni koordinatni sustav (prema skici). Zbog potrebe da svako gibanje nosi svoju oznaku (kasnije adresu), a konstrukcije strojeva često zahtjevaju da u jednom smjeru ima više mogućih gibanja, u smjeru pravocrtnih osi postoje osi (oznake) za dopunska gibanja. Obilježavanje i značenje pojedinih adresa dano je na sljedećem prikazu.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Postavljanje koordinatnog sustava na NC stroj

Os Z (od nje se kreće)

Kod strojeva s čvrstim glavnim vretenom os Z se podudara ili je usporedna s osi glavnog vretena;

Ako je glavno vreteno nagibno, ali tako da je samo u jednom položaju usporedno s nekom od osi, onda se ta os obilježava kao os Z;

Ako je glavno vreteno nagibno tako da može biti usporedno s više osi, onda je os Z ona os koja je okomita na površinu stezanja (radni stol);

Ako se glavno vreteno može gibati u smjeru svoje osi (usporedno s osi Z), onda se ta os obilježava kao os W;

Ako stroj ima više vretena, glavno je ono koje je okomito na radni stol;

Ako stroj nema glavno vreteno (blanjalice, erozimati, itd.) os Z je okomita na radni stol.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Os X:

Os X je usporedna s radnim stolom, a smjer se može utvrditi na sljedeći način:

a) rotira alat

Ako je os Z vodoravna, tada pozitivan smjer osi X ide desno gledajući od glavnog vretena prema obratku.

Ako je os Z uspravna, tada kod jednostupnih strojeva (konzolne glodalice) pozitivan smjer osi X ide u desno kad se gleda od vretena prema obratku, a kod dvostupnih strojeva pozitivan smjer osi X ide desno kada se od vretena gleda prema lijevom stupu.

b) rotira obradak

Os X je okomita (radijalna) u odnosu na obradak, a pozitivan smjer osi X ide od obratka prema nosaču alata

c) strojevi bez vretena

Smjer osi X se podudara s glavnim smjerom obrade.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Os Y

Položaj osi Y proizlazi iz usvojenog koordinatnog sustava i položaja osi Z i X.

Smjerovi rotacijskih osi A, B i C određuju se pravilom desne ruke.

Napomena:

Ovakav način obilježavanja osi podrazumijeva da sva gibanja vrši alat ili nosač alata. Ako gibanja vrši obradak ili nosač obratka, onda se oznaci osi dodaje znak ' , tj. X postaje X', Y postaje Y' itd., a pozitivan smjer se određuje suprotno nego kad gibanje vrši alat.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Nul-točke

Za valjan opis geometrijskih informacija u koordinatnom sustavu treba definirati nul-točke ili referentne točke. Slijede grafički simboli i slovne oznake nul-točaka koje su najčešće u primjeni.

M

nul-točka stroja; ishodište koordinatnog sustava stroja; položaj je dredjen u fazi konstrukcije, stalan i nepromjenjiv i to izvan radnog prostora (nedostupna je); (sva interna preračunavanja u UR rade se u odnosu na nul-točku stroja)

R

referentna točka stroja; ishodište mjernog sustava stroja; položaj joj je određen u fazi konstrukcije, stalan i nepromjenjiv, ali u radnom prostoru (dostupna je); obavezna je kod svih strojeva s inkrementalnim mjernim sustavima

W

nul-točka obratka; ishodište koordinatnog sustava obratka; njen položaj određuje programer-tehnolog; isti obradak može imati više nul-točaka

P

nul-točka alata (teorijski vrh alata)

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Nul-točke

	M	nul-točka stroja;		A	referentna točka obratka
	R	referentna točka stroja;		F	referentna točka suporta
	W	nul-točka obratka;		N	referentna točka za prednamještanje alata
	P	nul-točka alata (teorijski vrh alata)		T	referentna točka alata

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

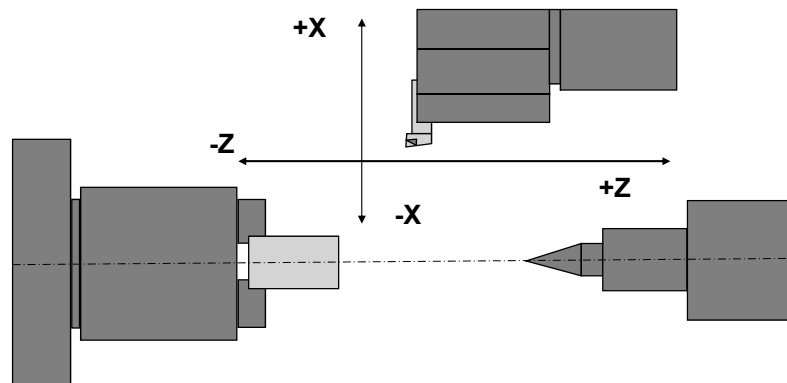
FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Raspored osi - primjeri

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

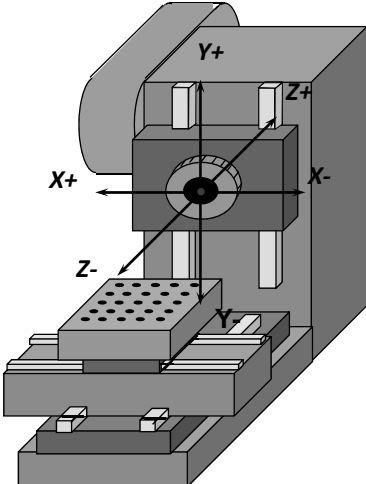
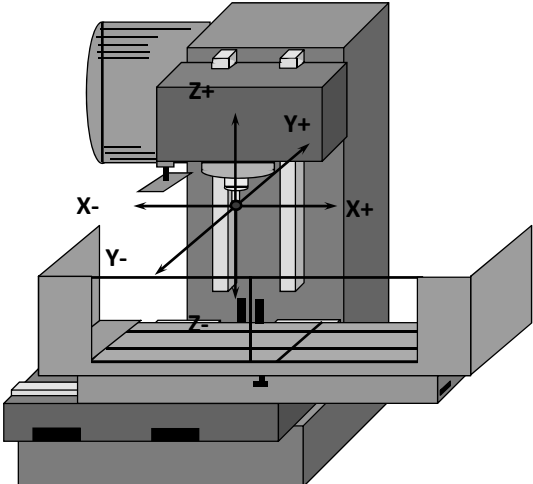
FSB
100

100 godina Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Raspored osi - primjeri

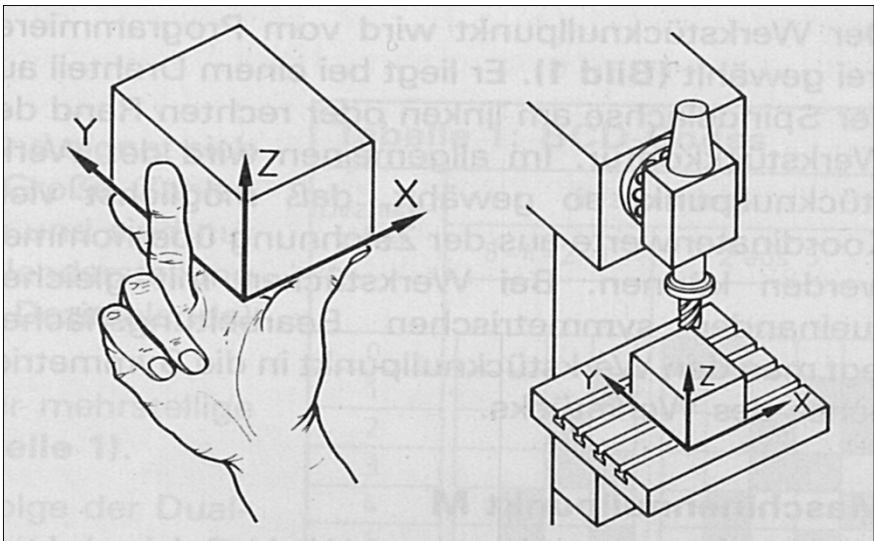
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

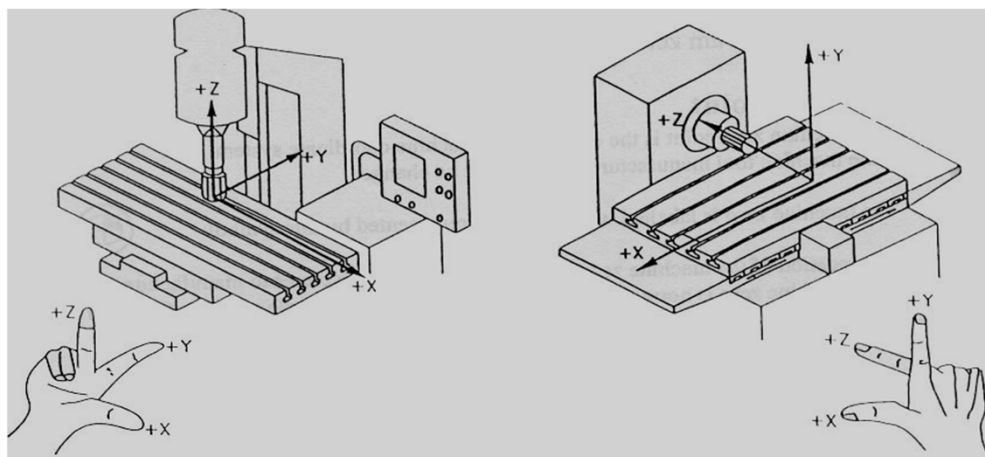
FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Raspored osi - primjeri

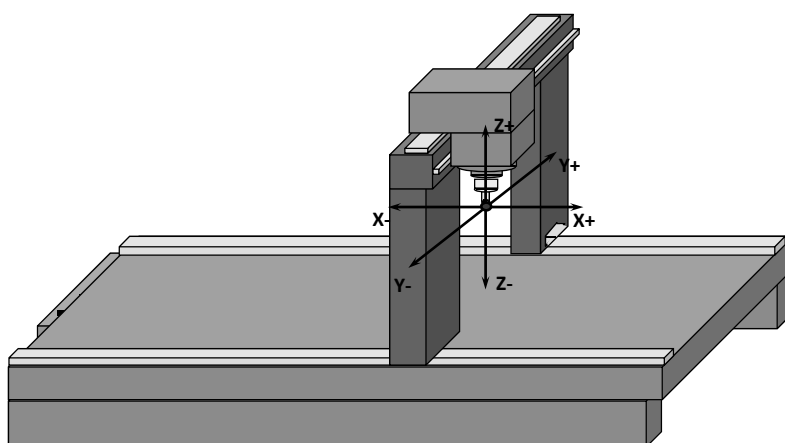
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

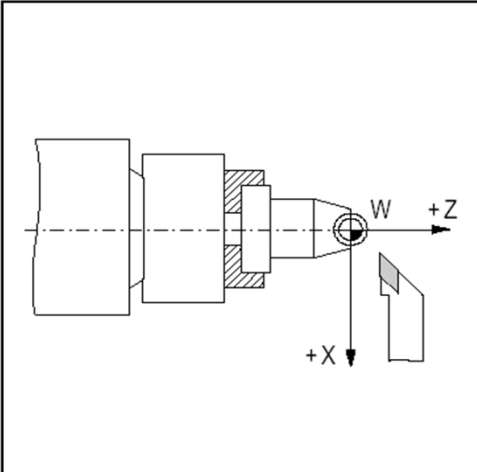
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

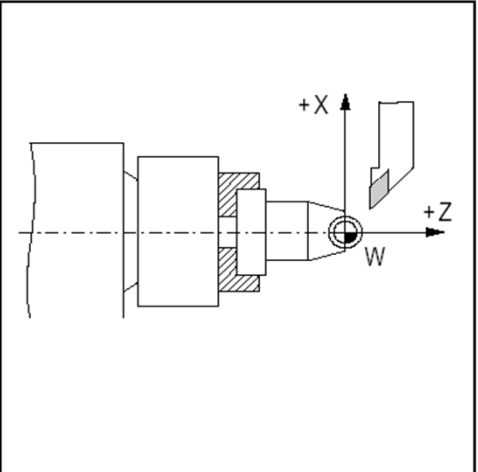
FSB
100

100 godina Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

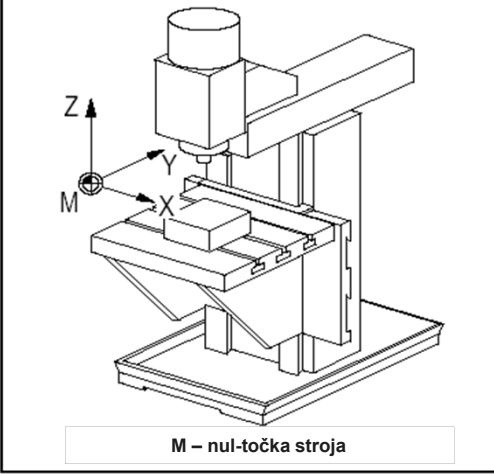
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

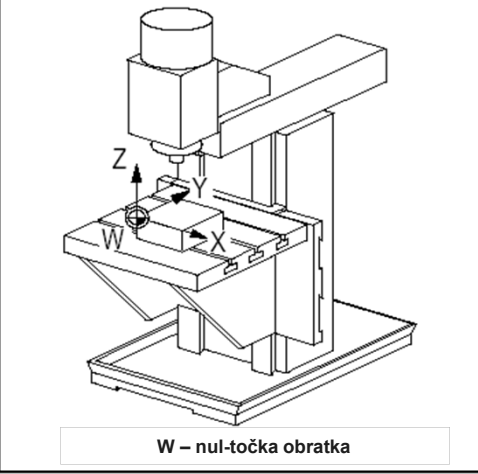
100 godina Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

M – nul-točka stroja

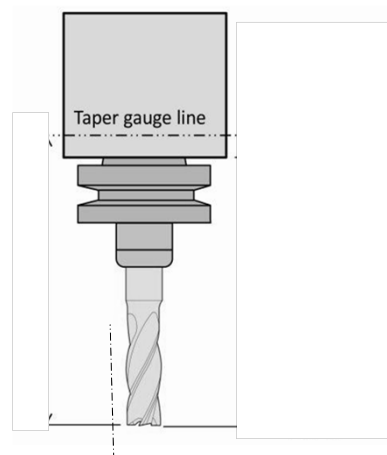
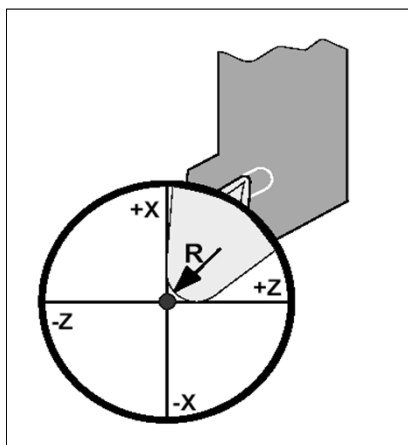

W – nul-točka obratka

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

 100 godina Fakulteta
 strojarstva i brodogradnje
 Sveučilišta u Zagrebu
 100 Years of Faculty of
 Mechanical Engineering
 and Naval Architecture
 University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

 100 godina Fakulteta
 strojarstva i brodogradnje
 Sveučilišta u Zagrebu
 100 Years of Faculty of
 Mechanical Engineering
 and Naval Architecture
 University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM
VRSTE UPRAVLJANJA

Vrste upravljanja govore o mogućnostima numerički upravljanog obradnog stroja da ostvari potrebnu geometriju radnog komada. Postoje tri vrste upravljanja:

- upravljanje točka-po-točka ili pozicioniranje,
- upravljanje po pravcu (prvocrtno ili linijsko upravljanje) i
- konturno upravljanje,

Danas, kod alatnih strojeva, ima smisla govoriti samo o konturnom upravljanju, jer ostale dvije vrste upravljanja više ne znače gotovo nikakve uštede u cijeni upravljačkog računala, a nose vrlo velika ograničenja.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

 100 godina Fakulteta
 strojarstva i brodogradnje
 Sveučilišta u Zagrebu
 100 Years of Faculty of
 Mechanical Engineering
 and Naval Architecture
 University of Zagreb

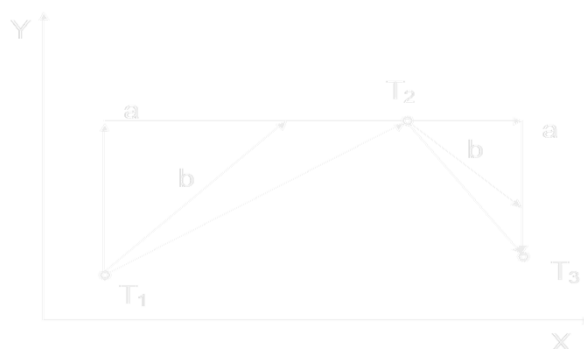
PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM
Upravljanje točka-po-točka ili pozicioniranje
Osnovna značajka:

ova vrsta upravljanja omogućuje samo točno postizanje zadane pozicije. Ne postoji mogućnost upravljanja posmičnim gibanjem. Zadano gibanje se ostvaruje najvećom mogućom posmičnom brzinom i za vrijeme gibanja ne smije se dozvoliti dodir alata i obratka. Gibanje se izvodi pravocrtno iz trenutnog u zadani položaj. U počecima NC upravljanja to gibanje se izvodilo u smjeru jedne, pa naknadno u smjeru druge osi (na skici označeno kao a), ili pak tako da se prvi dio gibanja odvija istodobno u obje osi (pod kutem od $\sim 45^\circ$), pa kad se postigne tražena vrijednost u smjeru jedne osi, gibanje se nastavi u smjeru druge osi (na skici označeno kao b).

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

 100 godina Fakulteta
 strojarstva i brodogradnje
 Sveučilišta u Zagrebu
 100 Years of Faculty of
 Mechanical Engineering
 and Naval Architecture
 University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Obzirom da se ovim upravljanjem ne može ostvariti upravljanje posmičnim gibanjem, primjena mu je ograničena na postupke kod kojih je radno gibanje upravljano nekim drugim načinom (električnim, hidrauličkim ili pneumatskim elementima). Upravljanje ima primjenu u velikoserijskoj ili masovnoj proizvodnji, a može se naći na strojevima za bušenje, zakivanje, točkasto zavarivanje, probijanje i sl. Kod novijih alatnih strojeva nema primjenu.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Upravljanje po pravcu (pravocrtno, linijsko upravljanje)

Osnovna značajka:

postoji mogućnost upravljanja posmičnim gibanjem, ali pod uvjetom da se posmično gibanje obavlja usporedno s jednom od osi. To znači da je rezultirajuća brzina posmičnog gibanja jednaka ili brzini posmičnog gibanja u smjeru osi X, ili brzini posmičnog gibanja u smjeru osi Y, vidi skicu. Ne postoji mogućnost istodobnog, sinkroniziranog, radnog gibanja između dvije osi, ali postoji mogućnost istodobnog, sinkroniziranog, pozicijskog gibanja između dvije osi.

Ova vrsta upravljanja ima primjenu kod bušilica, jednostavnih bušilica glodalica, jednostavnih strojeva za plameno rezanje, zavarivanje i sl. Danas se uglavnom ne primjenjuje, ili pak samo za NC strojeve posebne namjene.

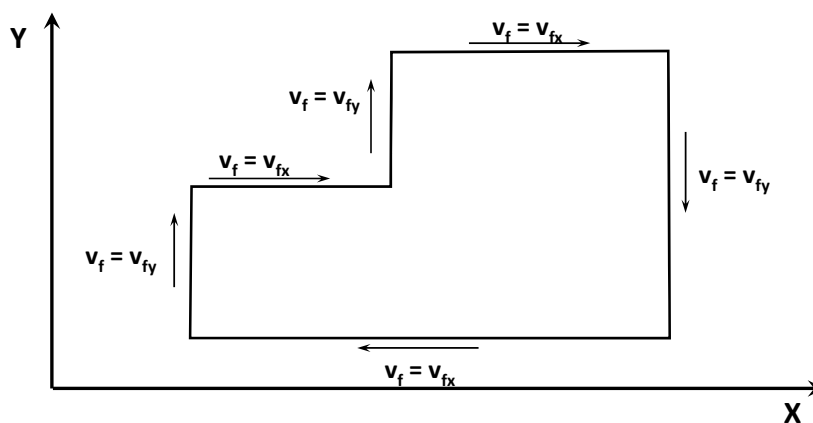
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

$$v_f = v_{fx} \text{ ili } v_f = v_{fy}$$

Nije moguće realizirati $v_f = f(v_{fx}, v_{fy})$.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Konturno (krivuljno) upravljanje

Ova vrsta upravljanja omogućuje kontrolirano posmično gibanje, istodobno i sinkronizirano između dvije ili više numerički upravljanih osi. Skica prikazuje primjer konturnog upravljanja u ravnini, tj kad je rezultirajuća brzina posmičnog gibanja jednaka vektorskoj sumi brzina posmičnih gibanja u smjeru osi X i Y. Na primjeru konturnog upravljanja se uočava da je bit numeričkog upravljanja, upravljanje posmičnom brzinom. Stoga se "pravom" numeričkom (NC) osi smatra ona os kod koje je moguće upravljanje posmičnom brzinom. Ako je u nekoj osi moguće samo pozicioniranje, takva os se naziva pozicijska os. Ako se nekim gibanjem ne može upravljati ni posmično, ni pozicijski, onda takvo gibanje ne predstavlja numeričku os. Takav primjer su glavna rotacijska gibanja kod tokarilica, glodalica i sl. Premda se za takvo gibanje može programirati bilo koji broj okretaja (često i decimalnim brojevima), takve rotacija ne predstavlja numeričku os, sve dok se ista ne može upravljati pozicijski (zaustavljanje pod određenim kutem) ili određenom posmičnom brzinom.

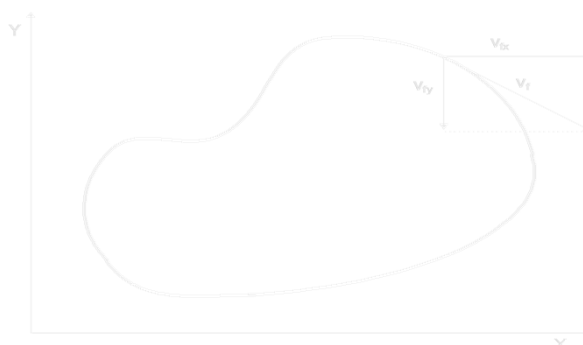
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Obzirom na broj osi koje se mogu upravljati istodobno i sinkrono, konturno upravljanje se dijeli i označava kao u tablici. Kod tokarilica je najrasprostranjenije 2D konturno upravljanje, premda su danas vrlo česti tokarski centri s većim brojem osi (X, Z, C, ...) i sa složenijim konturnim upravljanjima. Kod glodalica i OC se koriste 3D i složenija konturna upravljanja. Sve više su zastupljeni strojevi s 5D konturnim upravljanjem, a posebno u industriji alata. Strojevi s više od 5D konturnim upravljanjem su vrlo rijetki.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

 100 godina Fakulteta
 strojarstva i brodogradnje
 Sveučilišta u Zagrebu
 100 Years of Faculty of
 Mechanical Engineering
 and Naval Architecture
 University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Oznaka	Broj istodobnih, sinkronih osi	Napomena
2D	2	
21/2D	2 (izbor ravnine)	kod strojeva (najčešće glodalica) koji imaju više NC osi, ali se samo po dvije mogu upravljati istodobno i sinkrono
3D	3	
4D	4	najčešće tri translacijske i jedna rotacijska os
5D	5	najčešće 3 translacijske i 2 rotacijske osi. Rotacijske osi mogu biti realizirane na glavi za prihvat alata, na stolu za stezanje
6D i više	6 i više	kod svih strojeva s više od 5 istodobnih, sinkronih osi, prisutan je problem programiranja, jer standardni programski sustavi za NC strojeve ne podržavaju programiranja za više od 5D k.u.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

 100 godina Fakulteta
 strojarstva i brodogradnje
 Sveučilišta u Zagrebu
 100 Years of Faculty of
 Mechanical Engineering
 and Naval Architecture
 University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM
VRSTE UPRAVLJANJA
Primjeri strojeva i filmovi

- određivanje i raspored NC osi na različitim strojevima
- obrade s 2, 3, 4 i 5 simultanih osi
- obrade na strojevima paralelene kinematike
- obrade robotima

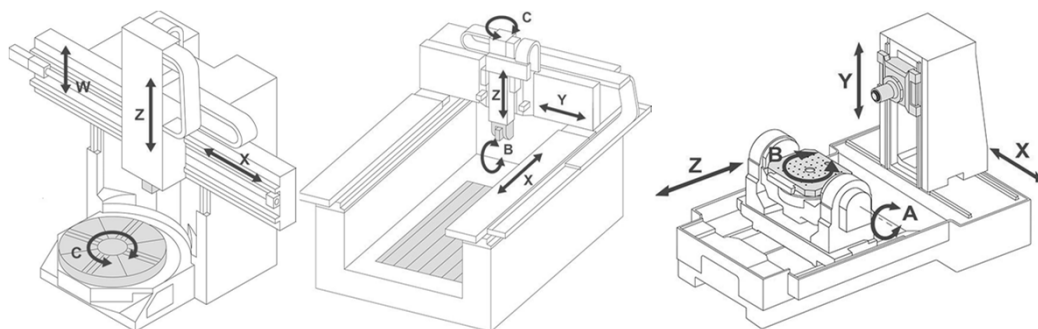
FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

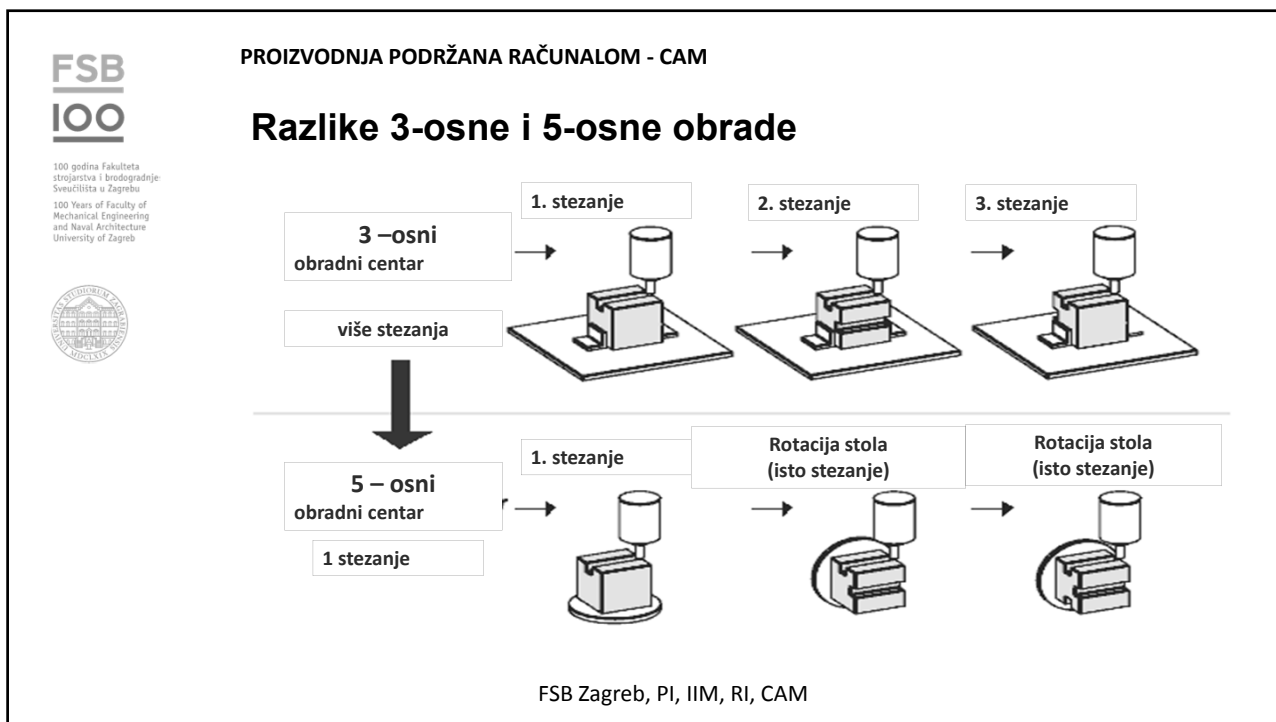
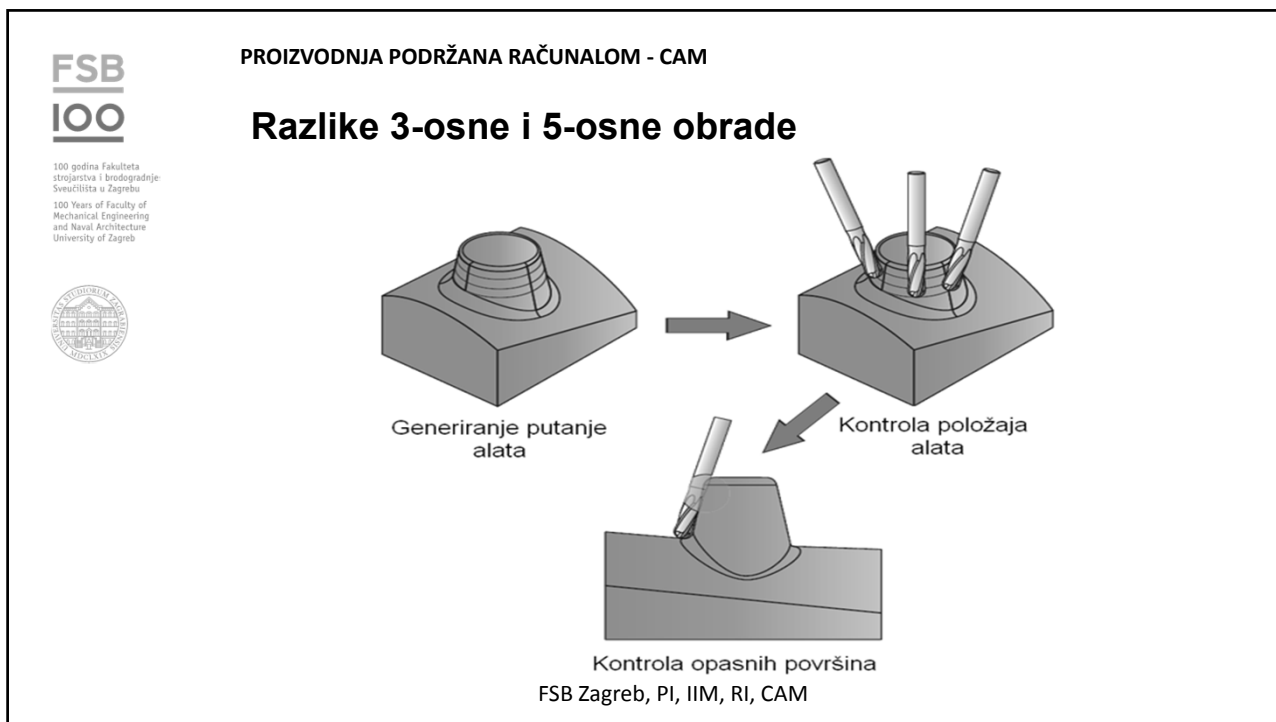
100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

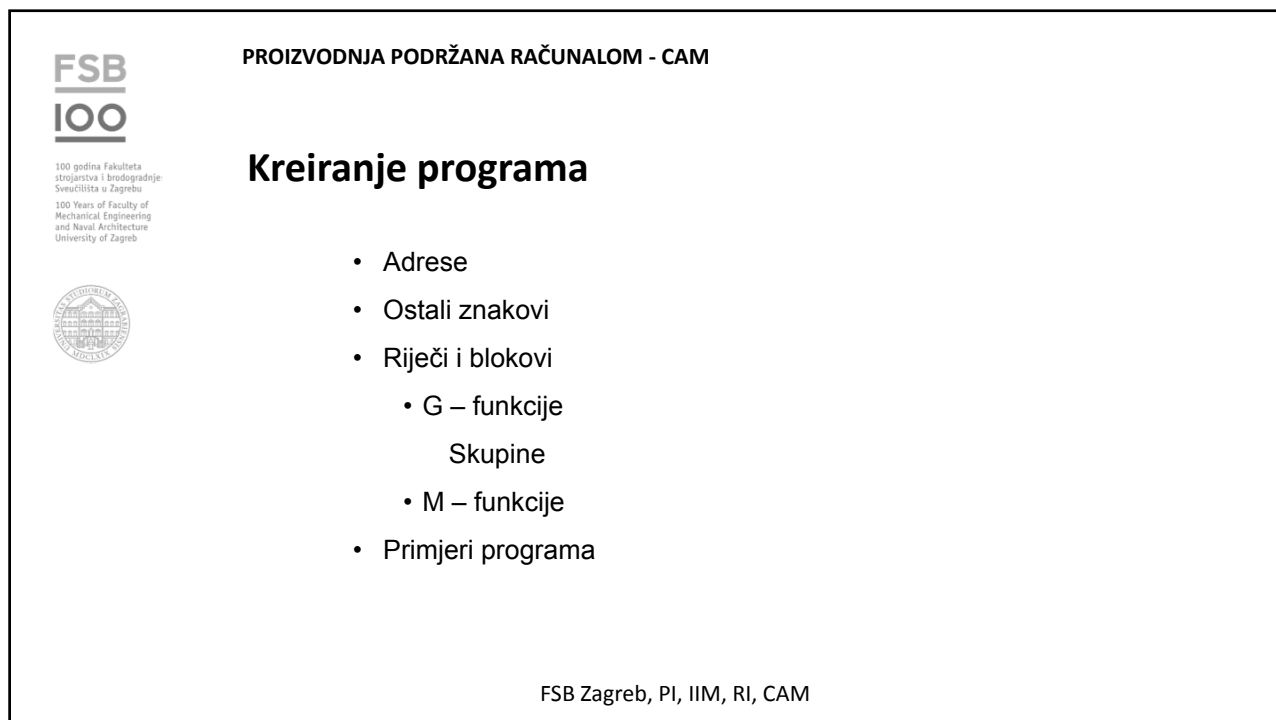
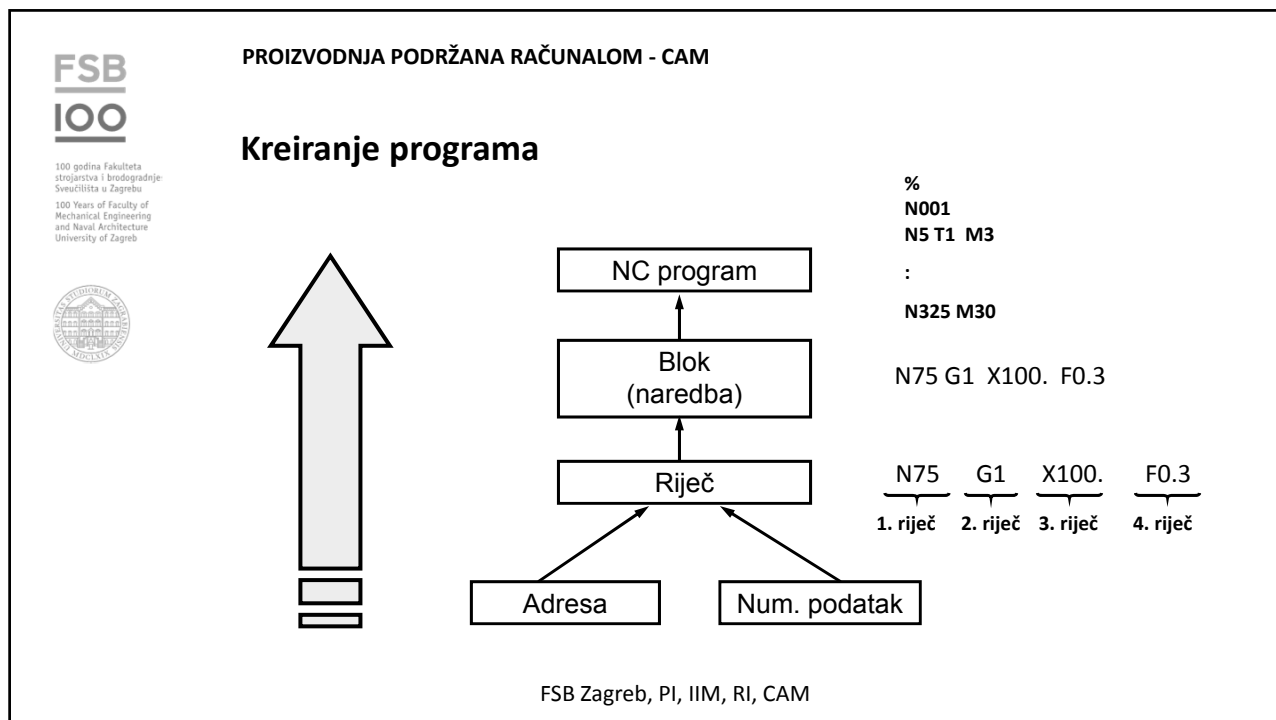

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Razlike 3-osne i 5-osne obrade

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Ručno programiranje

Detalji
od adresa do programa

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Adrese kod programiranja NC strojeva

Adresa	Značenje
A	rotacija oko osi X
B	rotacija oko osi Y
C	rotacija oko osi Z
D	korekcija alata
E	dopunska adresa
F	posmak
G	uvjeti puta
H	dopunska adresa
I	interpolacijski parametar za os X
J	interpolacijski parametar za os Y
K	interpolacijski parametar za os Z
L	podprogrami
M	pomoćne funkcije

Adresa	Značenje
N	broj bloka
P	dopunsko gibanje u smjeru osi X
Q	dopunsko gibanje u smjeru osi Y
R	dopunsko gibanje u smjeru osi Z
S	broj okretaja ili brzina obrade
T	alat
U	dopunsko gibanje u smjeru osi X
V	dopunsko gibanje u smjeru osi Y
W	dopunsko gibanje u smjeru osi Z
X	
Y	
Z	

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Ostali znakovi

Pored slova (definicija adresa) i znamenaka (numerički podaci), za gradnju programa se koriste i posebni znakovi koji imaju sljedeća značenja:

- a) znak “%” - početak programa
Za program se također može reći da se sastoji od:
  - znaka za početak programa
  - niza blokova
  - i kraja programa.
- b) znak “:” - znak za glavni blok (naredbu) programa
- c) znakovi “[” i “]” - znakovi za početak i kraj komentara
- d) znak “/” - znak za uvjetno izvođenje bloka

Drugi znakovi iz skupine posebnih znakova rjeđe se koriste, a jedan broj tih znakova generira samo upravljačko računalo.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

PROIZVODNJA PODRŽANA RAČUNALOM - CAM

Programiranje - kreiranje programa

Riječ s adresom G ili G-funkcija

G funkcijama se definiraju uvjeti puta. Zajedno s adresama za koordinatne osi i interpolacijske parametre čine geometrijski dio bloka. Format zadavanja G-funkcija je slovo, adresa, G i dva dekadaska mjesta, što znači da na rapolanju stoji 100 G-funkcija.

Format zadavanja G funkcija:

G(0) . | . - 2 dekadaska mjesta ; ako je na prvom mjestu 0 može se izostaviti (današnja upravljačka računala nude 3 dekadaska mjesta)

Podjela G funkcija:

1. modalne ili memorirane G-funkcije,
2. blok-aktivne (rečenično aktivne) G-funkcije i
3. slobodne G-funkcije.

FSB Zagreb, PI, IIM, RI, CAM

